

Токар Олексій Ігорович,
старший викладач кафедри географії і туризму
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені
академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ А4.07 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ГЕОГРАФІЯ) В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Сучасний розвиток системи педагогічної освіти України характеризується посиленням уваги до практичної складової професійної підготовки майбутніх учителів. Особливо актуальним це є для спеціальності А4.07 Середня освіта (Географія), оскільки професійна діяльність учителя географії поєднує освітню, дослідницьку, виховну, краєзнавчу, природоохоронну та організаційну функції. У контексті реалізації концепції Нової української школи особливого значення набуває формування не лише теоретичних знань, а й практичних компетентностей, необхідних для ефективної роботи в сучасному освітньому середовищі.

Практична підготовка здобувачів освіти за спеціальністю А4.07 Середня освіта (Географія) є важливою складовою освітнього процесу, яка забезпечує інтеграцію теоретичних знань із реальними умовами професійної діяльності. Її основною метою є формування здатності застосовувати географічні, педагогічні, методичні та дослідницькі знання під час вирішення професійних завдань у закладах загальної середньої освіти. Водночас сучасна підготовка майбутнього вчителя географії виходить за межі традиційної педагогічної практики та включає польові дослідження, краєзнавчу діяльність, навчальні практики, цифрові технології, геоінформаційні системи та проєкту роботу [2].

Однією з ключових особливостей практичної підготовки є поєднання природничо-географічного та педагогічного компонентів. На відміну від багатьох інших педагогічних спеціальностей, майбутні вчителі географії проходять комплекс навчальних польових практик,

під час яких здійснюються дослідження природних та суспільно-географічних об'єктів, працюють із картографічними матеріалами, виконують маршрутні спостереження, аналізують природні комплекси, особливості розселення населення та господарське використання території. Такі практики формують навички просторового аналізу, польових спостережень та комплексної оцінки територій [2].

Показовим прикладом організації активної практичної підготовки майбутніх учителів географії є діяльність кафедри географії і туризму факультету географії, історії та туризму Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука. У процесі підготовки здобувачів освіти значна увага приділяється навчальним і виробничим практикам, туристично-краєзнавчій роботі, польовим дослідженням та вивченню природних і суспільно-географічних особливостей регіонів України. Студенти залучаються до краєзнавчих маршрутів, навчальних екскурсій, географічних досліджень, природоохоронних заходів, туристичних експедицій та науково-практичних конференцій. Важливим компонентом підготовки є поєднання географічної, педагогічної та туристично-рекреаційної складових, що дозволяє формувати комплексні професійні компетентності майбутнього вчителя географії. Практико орієнтований характер підготовки сприяє розвитку навичок польових спостережень, просторового аналізу, організації освітніх екскурсій і краєзнавчої діяльності, що відповідає сучасним вимогам географічної освіти та професійної діяльності вчителя [1].

Особливістю практичної підготовки здобувачів освіти на факультеті географії, історії та туризму МЕНУ є активне використання польових, туристично-краєзнавчих та експедиційних форм роботи. Важливе місце посідають водні практики та туристичні сплави річками Горинь і Случ, які дозволяють студентам безпосередньо вивчати природні комплекси, гідрологічні особливості річкових систем, рекреаційний потенціал територій та набувати навичок організації активного туризму. Практична підготовка також передбачає проведення літніх і зимових туристичних походів у

Карпатському регіоні, під час яких студенти здійснюють польові спостереження, досліджують природно-територіальні комплекси гірських районів та опановують методики туристично-краєзнавчої роботи. Важливим компонентом є систематичні навчально-пізнавальні екскурсії до історико-культурних центрів Західної України, зокрема до Дубна, Острога, Луцька, Кременця та Львова. Такі виїзди забезпечують інтеграцію географічної, історичної та туристичної підготовки, сприяють формуванню дослідницьких компетентностей і дозволяють майбутнім учителям географії отримати практичний досвід організації освітньо-екскурсійної діяльності [1].

Важливе місце посідає педагогічна практика, яка є основним етапом професійної адаптації майбутнього вчителя. У процесі проходження практики здобувачі освіти отримують досвід планування уроків, організації навчальної діяльності учнів, використання сучасних методів навчання, оцінювання результатів освітньої діяльності та ведення шкільної документації. Особливого значення набуває вміння працювати відповідно до принципів компетентнісного навчання, діяльнісного підходу та вимог Нової української школи.

Сучасні умови цифровізації освіти зумовлюють необхідність активного впровадження цифрових технологій у систему практичної підготовки майбутніх учителів географії. Використання геоінформаційних систем, цифрових карт, супутникових знімків, онлайн-атласів, інтерактивних платформ та сервісів дистанційного навчання дозволяє майбутнім педагогам формувати цифрову компетентність і використовувати сучасні інструменти географічного аналізу. Важливим завданням стає підготовка студентів до роботи з цифровими освітніми ресурсами, створення власних інтерактивних навчальних матеріалів та організації змішаного навчання [5].

Важливим напрямом модернізації практичної підготовки є проектна діяльність. Майбутні вчителі географії повинні вміти організовувати учнівські дослідження, краєзнавчі проєкти, географічні експедиції, туристично-екскурсійну діяльність та міжпредметні освітні проєкти. Такий підхід сприяє розвитку самостійності, дослідницьких

умінь, критичного мислення та здатності працювати з різними джерелами інформації [4].

У сучасних умовах війни особливого значення набувають практичні аспекти формування просторового мислення, навичок орієнтування та розуміння безпекових процесів. Географічна освіта дедалі більше інтегрує елементи військової географії, геополітики, транспортної логістики, просторового аналізу ризиків та територіальної безпеки. Як зазначає О. В. Яковчук, шкільна географія має важливий потенціал у формуванні військово-просторового мислення учнів та розуміння взаємозв'язків між територією, ресурсами, населенням і безпековими процесами. У зв'язку з цим під час практичної підготовки майбутніх учителів географії доцільним є опанування методик викладання безпеково-географічних тем, аналізу сучасних геополітичних процесів та роботи з актуальними картографічними матеріалами [3].

Отже, практична підготовка здобувачів освіти за спеціальністю А4.07 Середня освіта (Географія) в закладах вищої освіти України має комплексний характер і поєднує польові, педагогічні, дослідницькі та цифрові компоненти. Її ефективність визначає рівень готовності майбутнього вчителя до професійної діяльності в умовах сучасної школи, цифрової трансформації освіти та нових суспільних викликів.

Література

1. Кафедра географії і туризму. ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». URL: <https://www.megu.edu.ua/uk/faculty-of-geography-history-and-tourism/kafedra-geografii-i-turizmu> (дата звернення: 30.04.2026).
2. Лаврук М. М. Методика навчання географії: практична і самостійна робота студентів: навчально-методичний посібник. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2015. 136 с. URL: <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/Лаврук.pdf> (дата звернення: 30.04.2026).
3. Почтар О. О., Яковчук О. В. Роль шкільної географії у формуванні військово-географічної грамотності учнів закладів загальної середньої освіти України. *Вісник Міжнародного економіко-*

- гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука. Серія: Педагогіка та психологія. 2025. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-2021/2025-4-42>*
4. Яковчук О. В., Романів А. С., Токар О. І. Сучасні особливості викладання фізико-географічних дисциплін при підготовці вчителів географії в закладах вищої освіти України. *Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені Академіка Степана Дем'янчука. Серія: Педагогіка та психологія. 2026. № 2. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-2021/2026-2-41>*
 5. Ярошенко О. В., Романів А. С., Токар О. І. Теоретико-методологічний аналіз вибору об'єкта дослідження в географічній науці. *Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені Академіка Степана Дем'янчука. Серія: Педагогіка та психологія. 2025. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-2021/2025-4-44>*
 9. Kholoshyn I., Bondarenko O., Hanchuk O., Shmeltser E. Cloud ArcGIS Online as an Innovative Tool for Developing Geoinformation Competence with Future Geography Teachers. CEUR Workshop Proceedings. 2019. Vol. 2433. P. 403–412. URL: <https://arxiv.org/abs/1909.04388> (date of access: 30.04.2026).

Яковчук Олександр Володимирович,

кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри географії і туризму ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЇ МАТЕРИКІВ І ОКЕАНІВ У ЗВО ДЛЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ НУШ

Сучасна реформа загальної середньої освіти в Україні, реалізована в межах концепції Нової української школи (НУШ), висуває нові вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів географії. Особливої актуальності набуває оновлення підходів до